

Skatter i Torahn

Bibelstudium nr 5, A

Sabbaten den 30 oktober 2010

Chayei Sarah – ”Sara blev...” – חַיֵּי שָׂרָה

Torahtext: 1 Mos 23:1 – 25:18

Haftarah: 1 Kung 1:1-31

Apostoliska skrifterna: Matt 11:1 – 12:50

**Låt lögnens väg vara långt ifrån mig
och ge mig av nåd din Torah.**

(Ps 119:29)

Torahn berättar väldigt lite om hurdan Abraham var som människa. I veckans textavsnitt får vi emellertid ta del av ett av Abrahams speciella karaktärsdrag – förmågan att se framåt och planera för framtiden. Det är i huvudsak om detta som veckans torah-kommentar kommer att handla:

- Abraham köpte mark
- Abraham planerar för Isaks framtid
- Vad hände sedan?

Abraham köpte mark

Varför berättar Torahn om Saras begravning och vilken betydelse har den händelsen i den bibliska historien?

Detta är första gången som en begravning omnämns i Bibeln. Inom judendomen har man från denna text därför hämtat flera ceremonier som har med begravning och sorg att göra. En sådan

ceremoni är att hålla ett tal som handlar om den som avlidit. Texten säger: *“Och Abraham kom för att sörja Sara och begråta henne.”* (1 Mos 23:2) Det ord som översatts med “sörja” kommer från ett hebreiskt grundord som betyder “att berätta en berättelse”. Vad Abraham gjorde vid Saras begravning var helt enkelt att berätta händelser ur hennes liv för dem som var närvarande. Detta hjälpte säkert Abraham i hans egen sorg och han fick också ett tillfälle att visa vördnad och respekt inför sin älskade Sara.

På grund av önskan att hålla fast vid den begravningsceremoni som Abraham följde, så har sådana här tal även i dag en plats vid judiska begravningar. Denna och liknande texter i Gamla testamentet ligger alltså till grund för dessa tal. Syftet med dem är, att bevara den som avlidit i gott minne och att hjälpa de sörjande i deras sorgearbete.

Texten säger även, att Abraham *“kom för att... begråta”* Sara. Grundtextens ord betyder helt enkelt “att gråta”. Människor i Mellanöstern har alltid haft för vana att fritt visa sina känslor – särskilt när det har med sorg att göra. Det finns emellertid en liten märklig detalj i samband med detta, att Abraham begrät Sara. Ordet för gråta är לבכה (livkota). I den massoretiska texten (grundtexten) är bokstaven כ skriven mindre än de övriga bokstäverna. Enligt rabbin Munk ”verkar [det] som om detta pekar på en viss begränsning i uttrycket för sorg. För den troende människan... innebär döden endast en tillfällig skilsmässa och hon behöver därför inte hemfalla åt överdriven sorg.”¹

Detta stämmer väl överens med det som Paulus ger uttryck för i 1 Tess 4:13. Han menade, att döden för dem som tror på Yeshua är annorlunda än för alla andra. *”Bröder, vi vill att ni skall veta hur det förhåller sig med dem som har insomnat, så att ni inte sörjer som de andra, de som inte har något hopp.”* Om Munk har rätt i sin analys av den lilla egenheten i grundtexten, så ser vi, att

¹ Rabbin Elie Munk, *The Call of the Torah*, sid 303.

Abraham sörjde, men att hans sorg mildrades av förvissningen om, att han en dag skulle få återse sin älskade hustru igen.

Hur viktig all denna information om Abrahams sorg än må vara, så tror jag inte, att detta är huvudanledningen till att den finns nedtecknad i Torahn. Snarare är det så, att texten ger oss ett dokument som handlar om en del av Kanaans land. I texten ser vi, hur Abraham köpte ett stycke mark av Efron som tillhörde Hets barn. De flesta bibelforskare menar, att Hets barn är desamma som hetiterna,² en etnisk grupp som hade sitt ursprung i norr (dagens Turkiet). Men hur kunde Abraham i så fall köpa mark som ägdes av hetiter och inte av kananeer? Svaret finner vi i 1 Mos 10:15 som säger, att Het var en av Kanaans söner. Hetiterna var med andra ord en kananeisk grupp trots att de i huvudsak bodde norr om det som vanligtvis kallas Kanaans land.

Kapitel 23 beskriver, hur man köpte mark och de uppgifterna stämmer väl överens med de lagar som man genom arkeologiska fynd vet rådde bland hetiterna på denna tid. Abraham ville köpa en grotta till grav åt Sara, men Efron erbjöd honom hela åkern där grottan låg. Det ser ut som att Efron var så frikostig, att han var villig att skänka bort marken och grottan till Abraham, men så var inte fallet. Efron föreslog så småningom ett högt pris, som Abraham enligt alla konstens regler skulle köpslå om. Abraham var emellertid inte i den sinnesstämningen att han ville pruta på priset, nu när han hade funnit en lämplig begravningsplats åt Sara. Om det hade varit så, att han hade fått åkern och grottan som gåva, så hade hans äganderätt dessutom kunnat ifrågasättas av kommande generationer. Efter det att Abraham betalt 400 siklar silver till Efron var affären avslutad. Enligt arkeologiska fynd från ungefär samma tidsperiod, så var en årslön för en arbetare sex eller åtta siklar silver. Abraham fick alltså betala ett mycket högt pris för sitt landområde och Efron blev en mäkta rik man.

² Enligt den svenska översättningen: "*Och hetiten Efron svarade...*" (1 Mos 23:10)

Det finns ytterligare två specifika köp av markområden som omtalas i Bibeln – Josefs grav i Sikem och tempelplatsen i Jerusalem! (Se 1 Mos 33:19; Jos 24:32 och 2 Sam 24:18-25!)

Abraham planerar för Isaks framtid

Efter det att sorgetiden efter Saras död var över, började Abraham lägga planer för att finna en lämplig fru åt sin son Isak. I kapitel 23 har vi läst om den första begravningen som är omtalad i Bibeln och här i kapitel 24 får vi vara med om det första bröllopet.

Abrahams tjänare Elieser blev utvald till att vara ”äktenskapsmäklare”. Tanken med äktenskapsmäklare (*shadhan*) var, att en tredje part som med livserfarenhet, ålder och visdom skulle vara bättre lämpad till att objektivet, fritt från förutfattade meningar och känslomässiga band kunna göra ett val som skulle resultera i ett lyckligt äktenskap. Abraham säger till Elieser: ”*Lägg din hand under min höft.*” (1 Mos 24:2) Detta var helt enligt dåtidens sed och Elieser lovade härmed, att han skulle göra sitt bästa för att utföra Abrahams önskningar angående en lämplig fru till Isak.

Abraham talade uttryckligen om för Elieser, var han skulle söka efter den unga kvinnan: ”*Jag binder dig med en ed... att du inte tar en hustru åt min son från döttrarna till kananeerna som jag bor ibland, utan att du går till mitt land och till min släkt och där tar hustru åt min son Isak.*” (v 3, 4) Många menar, att Abraham med detta ville undvika, att Isak skulle bli ingift i all den avgudadyrkan som var så allmänt förekommande bland kananeerna, men enligt Jos 24:2 var även Abrahams släkt avgudadyrkare. Vad spelade det då för någon roll om Isaks blivande fru kom från kananeerna eller från Abrahams avgudadyrkande släkt?

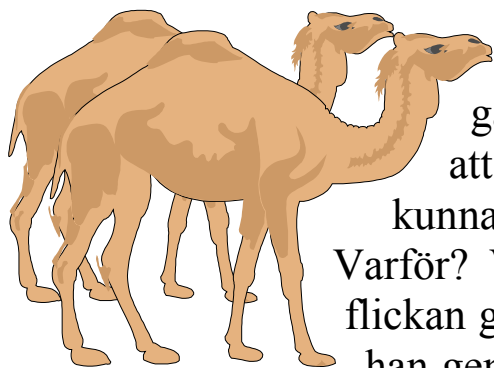
Det finns de som menar, att Abraham var bekymrad över det moraliska förfall som ägde rum hos kananeerna. Abrahams

släktingar tillbad visserligen avgudar, men deras gudstillbedjan var av annan art än kananeernas. Kananeerna var kända för alla de avskryvda ceremonier de utövade i sin gudstillbedjan.

Vad skulle Abraham göra? Han hade helt enkelt inget val! Eftersom han inte kunde hitta någon troende flicka till sin son, så valde han att göra det bästa av situationen. I stället för att leta efter en sonhustru bland kananeerna, så valde han att söka bland människor som visserligen inte var troende på det sätt som han var, men de levde inte i den sedeslöshet som kananeerna gjorde.

Så långt vi vet, så gav Abraham inte några andra direktiv till Elieser än de ovan nämnda. (v 4, 5) I texten ser vi, att Elieser delade Abrahams gudsförtröstan. (v 12, 21, 26, 27 etcetera)

Elieser tänkte ut en plan. När han kom till Nahor, skulle han stanna vid en vattenkälla för att dricka. Den flicka som inte endast gav honom vatten, utan även erbjöd sig att ge vatten till de tio kamelerna skulle kunna vara ett lämpligt parti för Isak. Varför? Vad skulle Elieser kunna lära sig om flickan genom att göra på detta sätt? Kanske att han genom detta kunde göra en bedömning av den kvinnas egenskaper han förhoppningsvis skulle möta.

1. *Gästfri*. Den första egenskap tjänaren kunde lägga märke till var, att Rebecka visade stor gästfrihet. När Elieser frågade henne efter vatten, sänkte hon genast ned sin fulla vattenkruka, så att han fick dricka. Elieser förstod att han mött en kvinna som visste, hur man tog hand om främlingar och gäster.

2. *Samarbetsvillig*. En annan egenskap som Elieser lade märke till var, att när han frågade henne efter vatten så hänvisade hon honom inte till någon annan, utan gav honom själv att dricka.

3. *Flitig*. Abrahams tjänare kunde även se, att han tydligen mött en hårt arbetande kvinna. När Rebecka skulle ge vatten till Elieser, var det inte bara att ta fram ett glas och ge honom lite att dricka. Hon skulle först lyfta ner den tunga vattenkrukan antingen från huvudet eller från axeln. Texten säger, att hon ”*tog snabbt ner krukan i handen*”. Sedan erbjöd hon sig att ge vatten till alla kamelerna. En kamel kan gå flera dagar utan att dricka, eftersom den har lagrat vatten för att klara sådana omständigheter. När det sedan är dags att dricka – då går det åt mycket vatten! Elieser hade dessutom tio kameler som skulle dricka! Rebecka visade genom detta att hon var stark och arbetsam.
4. *Omtänksam*. Genom att ge vatten till kamelerna visade Rebecka, att hon tänkte på andras behov – både människors och djurs.
5. *Skönhet*. Texten säger att ”*det var en mycket vacker flicka*”. (v 16) Det är många som anser, att detta med skönhet inte är så betydelsefullt, eftersom Ordspråksboken säger: ”*Älskvärdhet kan bedra och skönhet är en vindfläkt, men prisas skall den hustru som fruktar HERREN.*” (Ords 31:30) Men hur definierar man ordet ”vacker”? Kanske att Elieser kände till Isaks drömmar, om hur hans blivande fru skulle se ut. Isak var trots allt närmare fyrtio år (1 Mos 25:20) och man hade säkerligen samtalat en hel del om den här frågan inom familjen.
6. *Renhet*. Något av det viktigaste då det gällde den tilltänkta bruden var, att hon skulle vara jungfru. I vers 16 kan vi läsa, att hon var ”*en ung kvinna som ingen man hade kommit nära*”.
7. *Villig*. Vi ser också att Rebecka var villig att gifta sig med Isak. Hon blev aldrig tvingad till giftermål. Det var inte äktenskapsmäklarens eller familjens önskemål som var avgörande – hon fick själv fatta sitt beslut. ”*Vi kallar hit flickan och frågar henne själv.*’ De kallade till sig Rebecka och frågade henne:

'Vill du följa med den här mannen?' Hon svarade: 'Ja.'
(1 Mos 24:57, 58)

Till sist kan vi konstatera, att något av det allra viktigaste i hela denna berättelse är, att alltsammans var förberett i bön. Först var det Abrahams bön, när han gav uppdraget till Elieser (v 7). Abraham visste, att detta att finna en hustru till Isak i huvudsak var Guds bekymmer – det gällde bara att söka Herrens ledning. Det var detta Abraham ville förmedla till sin tjänare. När Elieser sedan kom till Nahor, började han att be om Guds ledning. Det märkliga med denna bön är, att redan under det att han talade med Gud om saken, så började bönen besvaras – Rebecka var på väg till brunnen för att hämta vatten!

Herren handlar ofta på detta sätt, när vi ber till honom. Han har lovat att: *"Det skall ske att innan de ropar skall jag svara, medan de ännu talar skall jag höra."* (Jes 65:24) Eliesers upplevelse är ett vittnesbörd om, att dessa Guds ord genom profeten Jesaja är sanna.

Både Elieser och Abraham kände till hemligheten, om hur man skulle finna en hustru. Båda bad och sökte Guds ledning – och Gud välsignade deras sökande genom att ge dem Rebecka till hustru åt Isak. Hon visade sig vara den rätta för honom! Lägg märke till att Elieser var noga med att tacka Herren för all den ledning han fått uppleva i samband med sitt sökande efter Rebecka. Han tackar för, att Herren lett honom personligen – Abrahams Gud var även hans Gud. (Se verserna 26 och 27!)

Vad hände sedan?

Resten av veckans textavsnitt beskriver både glädje och sorg. Vi kan här läsa om, hur Rebecka och Isak till slut fick varandra – det

är glädje! ”Sedan förde Isak in henne i sin mor Saras tält, och han tog Rebecka till sig. Hon blev hans hustru och han hade henne kär. Så blev Isak tröstad i sorgen efter sin mor.” (1 Mos 24:67)

Vid första anblicken av 1 Mos 25:1 ser det ut som om Abraham gifte om sig efter Saras död. Vers 6 antyder emellertid att Ketura var Abrahams bihustru. För att kunna bli kallad bihustru, så förutsätts det att mannen var gift. Vers 1 gör alltså en återblick på Abrahams liv innan Sara dog.

Anledningen till att Ketura och hennes barn är omnämnda verkar vara, att vi på detta sätt får reda på ursprunget till några av de folk som sedan spelar en så viktig roll i den bibliska historien. Det viktigaste folket är här midjaniterna, vars far var Midjan – Keturas och Abrahams son. Mose skulle senare finna en fru och en klok svärfar bland midjaniterna.

Slutligen möter vi den sorgliga delen av texten – Abraham dör. ”Sedan gav han [Abraham] upp andan och dog i en god ålder, gammal och mätt på livet, och samlades till sitt folk.” (1 Mos 25:8) Torahns beskrivning av Abrahams död är mycket kortfattad, men ändock så karaktäristisk för denne troshjälte. Han blev välsignad med ett mycket långt liv – 175 år.

Abraham ”väntade på staden med de fasta grundvalarna, den som Gud har format och skapat... I tron dog alla dessa utan att ha fått det som var utlovat. Men de såg det i fjärran och hälsade det och bekände sig vara gäster och främlingar på jorden... nu längtade de till ett bättre land, det himmelska. Därför blygs inte Gud för att kallas deras Gud, ty han har ställt i ordning en stad åt dem.” (Hebr 11:10-16)

Översättning och bearbetning: Föreningen Shabbat Shalom
Författare: Ariel Berkowitz, Jerusalem
© Föreningen Shabbat Shalom

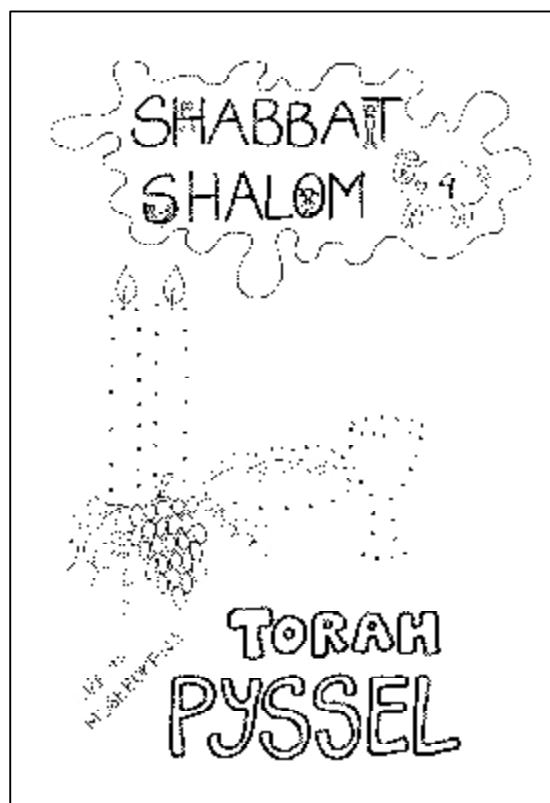
Mer info nästa sida!

Mersmak?

Du kan också få "Shabbat Shalom" hemsänd i din brevlåda helt utan kostnad. Utöver kommentarerna till veckans textavsnitt kan du bland annat läsa en aktuell artikel...

Önskar du ett provnummer? Skicka oss ett mejl med namn, adress och telefonnummer, så kommer intressant läsning i din brevlåda om några dagar!

Barn eller barnbarn?

Då kanske du är intresserad av ett nummer av Shabbat Shaloms "Torah-pysSEL"!?

En liten pysselsida för varje vecka i anslutning till veckans textavsnitt!

Mejla till:

foreningen.shabbat.shalom@gmail.com